

צרכנות ספרים בשבוע הספר, יוני 2012

רוני בר צורי, חוקרת במינהל מחקר וכלכלה

רקע

הסקר על "שבוע הספר יוני 2012", מהווה חלק ממערך סקרים ועבודות שעורך מינהל המחקר והכלכלה¹ על שוק הספרים בישראל, והוא משתלב בעבודות המינהל העוסקות בניתוח התחרות בשווקים שונים והשפעתה על הצרכן המקומי. סקרים אלו אינם עוסקים במדידה ישירה של השינוי בשוק הספרים או בשינוי דפוסי התנהגות תחרותית של עסקים בשוק זה, אלא בהערכות סובייקטיביות של פרטים ומשקי בית שהם צרכני ספרים.

בחינה כזו מאפשרת זיהוי רגישות ומודעות לתחרות בשווקים שונים במשק ואיתור אוכלוסיות רגישות יותר או פחות לתחרות. הדגש הניתן בניתוח המינהל על אוכלוסיות הצרכנים, מאפשר לשרטט את דיוקנו של צרכן הספרים המקומי תוך בחינת ההבדלים בין צרכנים הנמנים על מגזרי אוכלוסייה שונים: יהודים, ערבים, צעירים מבוגרים וכד', וזיהוי האוכלוסיות הרגישות יותר לתחרות בתחום רכישת ספרים.

מיקוד הסקר הנוכחי בצרכנות ספרים בשבוע הספר, מאפשר להשוות לאורך זמן בין פרמטרים שונים המגדירים את שוק מכירת הספרים בישראל, ולהצביע על שינויים והתפתחויות שחלו בקרב אוכלוסיית המבקרים וקוני הספרים בשבוע הספר ב- 2012 בהשוואה לשנים קודמות ועל השינויים בהיקפי הוצאות משקי הבית לקניית ספרים בשבוע הספר בזיקה לגודל השוק המקומי.

¹ לפרוט ולהרחבה בנושא צרכנות ספרים, ר' פרסומים קודמים באתר האינטרנט של מינהל מחקר וכלכלה של משרד הכלכלה.

---

¹ לפרוט ולהרחבה בנושא צרכנות ספרים, ר' פרסומים קודמים באתר האינטרנט של מינהל מחקר וכלכלה של משרד התמ"ת.

"שבוע הספר העברי"² הוא אירוע המתקיים בישראל³ מדי שנה בחודש יוני³, מאז יריד הספרים הראשון שנקרא: "יום הספר העברי" אשר התקיים בשדרות רוטשילד בתל-אביב בשנת 1926. ב"שבוע הספר" מוקמים ירידי ספרים ברחובות הערים, ובהם מיוצגות מרבית הוצאות הספרים בישראל, המוכרות את ספריהן במחירים מוזלים. גם בחנויות הספרים נמכרים הספרים בהוזלה בתקופת שבוע הספר, ובשנים האחרונות, יש המאריכים את המכירה המוזלת על-פני כל חודש יוני.

עד לפני כמה שנים, שבוע הספר סיפק הזדמנות חד-פעמית לרכישת ספרים במחיר מוזל משמעותית ממחירו הרגיל של ספר, והשיטוט וקניית הספרים בירידים במהלך ב"שבוע הספר" היוו חוויה משמעותית לאוהבי ספר ולמשפחותיהם.

בשנים האחרונות התמונה משתנה, שכן מבצעי הוזלה למכירת ספרים, המתקיימים במהלך כל השנה, מאפשרים לצרכנים לקנות ספרים בהנחות ניכרות במבצעי מכירות "מיוחדים", כמעט בכל חודש, בחגים ובמועדי ישראל, במבצעים מסוג: "ארבעה במאה", "אחד ואחד", "ספר שני בשקל" ועוד.

עקב כך, מידת האטרקטיביות של שבוע הספר, כמקור לרכישת ספרים במחיר זול בתקופת זמן נתונה וקצובה, נחלשה, וכיום משמש שבוע הספר יותר כרעיון שיווקי, שבו ההנחות והמבצעים אינם השיקול העיקרי לקיומו, אלא ההזדמנות, שהוא מספק, למשווקים ולהוצאות ספרים, להציג ספרים שכבר אינם על המדף או לקדם במרוכז מכירת ספרים חדשים שיצאו לאור, ולציבור המבקרים – הוא מאפשר להשתתף באירועי תרבות שונים המתקיימים בתקופת שבוע הספר.

בשנים האחרונות, מכירת ספרים בשבוע הספר משלבת פעילויות תרבות ופנאי המספקות אטרקציות לציבור המבקרים. בדפוס הנוכחי שלו, מספק "שבוע הספר" שפע אירועים ופעילות תרבותית לכל המשפחה באתרים שונים ברחבי הארץ: בפארקים, בספריות ובבתי קפה. אירועים אלו כוללים ערבי קריאה, סדנאות יצירה ומשחק שעניינם ספרים וספרות וכן מפגשים ספרותיים ומוסיקליים עם יוצרים, מבצעים וכותבים. במתחמי הילדים מוצגים ספרי ילדים ומופעלות פעילויות המכוונות לקהל הצעיר הכוללות מופעי תיאטרון, סדנאות אומנויות בנושא הספר והאיור, שעות סיפור ומפגשי יצירה ושיח עם סופרי ילדים. בנוסף משולבים באירועי "שבוע הספר" טכסי הענקת פרסים לסופרים וליוצרים.

באופן זה "שבוע הספר" מגביר את המודעות לספרות ולספרים, ובכך תורם להגדלת הביקוש והצריכה של ספרים גם מעבר לתקופת "שבוע הספר".

מטרות

שוק הספרים הוא שוק הבנוי ממספר חוליות עיקריות: חוליית התוכן, חוליית ההוצאה לאור, חוליית ההפצה והחוליה הקמעונאית - מכירת ספרים⁴.

סוגיית צרכנות ספרים, כולל קניית ספרים בשבוע הספר, עלתה לסדר היום הציבורי בשנים האחרונות כחלק מהדיון בחוק הספרות והסופרים בישראל.

² על פי ויקיפדיה ואתרי אינטרנט נוספים בנושא. לפרוט ולהרחבה בנושא צרכנות ספרים, ר' פרסומים קודמים באתר מינהל מחקר וכלכלה של משרד התמ"ת.

³ שבוע הספר הוארך בשנים האחרונות ל- 10 ימים בירידים, ומתמשך עד כדי חודש שלם- חודש יוני, בחנויות של רשתות הספרים הגדולות.

⁴ למבנה השוק, ר' פירוט בהחלטת הרשות להגבלים עסקיים לגבי מיזם משותף של הוצאות כנרת-זב"מ-דביר, הוצאת הקיבוץ המאוחד ועמותת סימן קריאה, מאוקטובר 2009, וכן מצגת הרשות להגבלים עסקיים מדצמבר 2009 ואח"י.

הסקרים, שעורך המינהל בתחום, תורמים להעמקה ולהעשרה של הידע אודות היבטי צריכת ספרים והשינויים שחלו בהיבטים אלו במהלך השנים האחרונות, ומספקים תובנה לגבי מהלכי מדיניות (חקיקה) רצויים בתחום.

מכאן שהמטרה העיקרית של הסקר הנוכחי, המתמקד בהיבטי צרכנות בשוק מכירות הספרים בתקופת שבוע הספר 2012, היא להוסיף נדבך ולהרחיב את תשתית הנתונים בכל הקשור למכירה# קניית ספרים בשבוע הספר.

ממטרה זו נגזרות מטרות המשנה הבאות:

1. ריכוז מידע על היקף אוכלוסיית המבקרים והקונים בשבוע הספר ומאפייניהם העיקריים.
2. איסוף נתונים על כמות וסוג הספרים שנקנו בשבוע הספר
3. השוואת שעור המבקרים, הקונים וכמות הספרים שקנו הצרכנים בשבוע הספר 2012 לשעורם בשנים קודמות ולשעור קניית ספרים במהלך כל השנה השוטפת
4. כימות הוצאות משקי הבית לקניית ספרים בשבוע הספר
5. אומדן לגודל שוק מכירות הספרים בשבוע הספר, בחינת חלקו היחסי משוק הספרים הכולל ב-2012 והשוואה לגודלו בשנים קודמות.

מתודולוגיה: כלי המחקר, שיטת איסוף הנתונים ועיבודם

הנתונים יאספו, כאמור, באמצעות סקר טלפוני. הסקר מתוכנן להיערך לאחר שבוע הספר, המתקיים בכל שנה במהלך חודש יוני. מכיוון שחודשים יולי- אוגוסט העוקבים הם חודשי חופשת קיץ שנתיות, שבהן קיים קושי באיתור המרואיינים ובמידת נכונותם להתראיין, יתבצע הסקר לאחר תקופת החופשות.

הסקר יתבצע באמצעות שאלון מובנה שיועבר בטלפון על מדגם מייצג של 1,000 מרואיינים מקרב האוכלוסייה הבוגרת (+18) בישראל.

למרות הניסיון שצבר מינהל המחקר בבניית שאלונים לסקרי צרכנות ספרים בכלל וסקרים בשבוע הספר בפרט, ייערך שלב פיילוט, באמצעות 100 ראיונות, לבחינת השאלון החדש: מידת הבהירות בניסוח השאלות, מידת הבנתן והקלות או הקושי במענה עליהן. לאחר הרצת הפיילוט, ייערכו, במידת הצורך, השינויים הנדרשים בניסוח השאלות או בסדר הצגתן, והשאלונים המתוקנים יורצו בקרב אוכלוסיית הסקר כאמור, ב-1,000 ראיונות טלפון.

שאלוני הסקר

שאלון הסקר הוא מסוג אומניבוס- שאלון שיש בו מספר חלקים המתייחסים ליותר מנושא אחד, שחלקם עוסקים בתחום נתון (בשאלון הנוכחי: בצרכנות ספרים), וחלק אחר יכול לכלול שאלות בנושאים אחרים.

הנושאים שיבדקו בשאלוני הסקר, בחלק הנוגע להתנהגות צרכנים בשבוע הספר, הינם:

- ✓ ביקורים בירידי ספרים בשבוע הספר בשנה האחרונה ובשלוש השנים שקדמו לה.
- ✓ קניית ספרים בתקופת שבוע הספר: כמות הספרים וסוגי ספרים שקנו
- ✓ ההוצאה הכוללת של משק הבית לקניית ספרים בתקופת שבוע הספר
- ✓ קניית ספרים בשבוע הספר בהשוואה לקניית ספרים בכל השנה: כמות הספרים וסך ההוצאה לקנייתם

- ✓ קניית ספרים במבצעי הנחות שלא בתקופת שבוע הספר
- ✓ מידע סוציודמוגרפי.

חלקים אחרים בשאלון, הנוגעים לנושא צרכנות ספרים הם: קריאת ספרים, צרכנות ספרים משומשים, השימוש בספריות ציבוריות וכן צרכנות מקוונת של ספרים. נושאים אלו נדונו במסמכים נפרדים.

שלבי ביצוע העבודה

- ✓ חיבור השאלונים
- ✓ דיון ואישור השאלונים
- ✓ פרי טסט
- ✓ תיקון השאלון בעקבות פרי טסט
- ✓ איסוף הנתונים
- ✓ טיוב הנתונים, עיבוד וניתוח הממצאים
- ✓ הכנת דו"ח מסכם

לו"ז לביצוע

הדו"ח המסכם של הסקר יושלם ברבעון 1, 2013